

ĐÀO TẠO PHÁT TRIỂN NGUỒN NHÂN LỰC DU LỊCH ĐÁP ỨNG YÊU CẦU PHÁT TRIỂN NGÀNH DU LỊCH

TRAINING FOR DEVELOPMENT OF TOURISM HUMAN RESOURCES TO MEET THE REQUIREMENTS OF TOURISM DEVELOPMENT

Trần Tuấn Anh

Khoa Kinh tế cơ sở, Trường Đại học Kinh tế - Kỹ thuật Công nghiệp

Đến Tòa soạn ngày 03/03/2020, chấp nhận đăng ngày 25/03/2020

Tóm tắt: Sự phát triển của ngành du lịch đã và đang góp phần thúc đẩy chuyển dịch cơ cấu kinh tế; bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hoá, tài nguyên thiên nhiên; đẩy mạnh quá trình hội nhập quốc tế, quảng bá hình ảnh đất nước, con người Việt Nam. Tuy nhiên ngành du lịch Việt Nam đang gặp những thách thức không nhỏ về nhiều mặt, trong đó có yếu tố về xây dựng, đào tạo và phát triển nguồn nhân lực có chất lượng cao. Chất lượng nguồn nhân lực du lịch cung ứng ra thị trường trong tình trạng “vừa thiếu, vừa yếu”, chưa đạt yêu cầu của doanh nghiệp. Do đó đòi hỏi cần có sự đột phá trong chính sách và giải pháp đào tạo nhằm nâng cao chất lượng nguồn nhân lực, đáp ứng yêu cầu phát triển của ngành du lịch.

Từ khóa: Nguồn nhân lực, đào tạo, du lịch.

Abstract: The development of the tourism industry has contributed to the promotion of economic restructuring; has preserved and promoted the value of cultural heritage, natural resources; has promoted the process of international integration and the image of the country, people in Vietnam. However, Vietnam tourism is experiencing many challenges in some aspects, including the element of construction, education and development of high quality human resources. The quality of human resource tourism is provided to the market in the state of "medium and weak", this don't satisfy the requirements of firms. Therefore, it requires some breakthroughs in policy and training solutions to improve the quality of human resources, satisfying the requirements of the development in tourism industry.

Keywords: Human resources, education, travel.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong những năm vừa qua, du lịch là ngành có nhiều đóng góp vào sự phát triển kinh tế - xã hội nói chung. Theo số liệu báo cáo của Tổng cục Du lịch, du lịch Việt Nam trong năm 2019 đã đạt kỳ tích thu hút trên 18 triệu lượt khách quốc tế, cao nhất từ trước tới nay, tăng 16,2% so với năm 2018. Tổng thu từ khách du lịch năm 2019 cũng tăng lên đến 726.000 tỷ đồng, tăng 17,1% so với cùng kỳ năm 2018. Chiến lược phát triển du lịch Việt Nam đến năm 2030, ngành du lịch thực sự trở thành ngành kinh tế mũi nhọn, tạo động lực thúc đẩy sự phát triển các ngành và lĩnh vực khác. Mục

tiêu đến năm 2030, Việt Nam trở thành điểm đến du lịch hàng đầu Đông Nam Á. Để đạt được mục tiêu đó thì chất lượng nhân lực phục vụ trong ngành du lịch cần phải được nâng cao hơn nữa, bởi phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao là điều kiện cần thiết để du lịch Việt Nam xóa dần khoảng cách với du lịch của các quốc gia phát triển trên thế giới và trong khu vực. Thực tế cho thấy nguồn nhân lực du lịch hiện nay chưa đáp ứng được yêu cầu phát triển cả về mặt cơ cấu, chất lượng và số lượng. Do đó, công tác đào tạo nhằm nâng cao chất lượng nguồn nhân lực du lịch là vấn đề mang tính cấp thiết đối với sự phát triển du lịch của mỗi

địa phương và của quốc gia, đặc biệt là đáp ứng được yêu cầu của hội nhập khu vực và quốc tế.

2. CHỦ TRƯỞNG VÀ ĐỊNH HƯỚNG VỀ ĐÀO TẠO PHÁT TRIỂN NGUỒN NHÂN LỰC NGÀNH DU LỊCH

Định hướng về đào tạo phát triển nguồn nhân lực du lịch được đề cập và cụ thể hóa trong các nghị quyết, chiến lược, quy hoạch phát triển du lịch và quy hoạch phát triển nguồn nhân lực du lịch của Đảng, Nhà nước, Chính phủ và các bộ, ngành có liên quan:

- Nghị quyết số 08-NQ/TW của Bộ Chính trị ngày 16/01/2017 về phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn. Theo đó, nghị quyết đặt ra mục tiêu cho ngành du lịch đến năm 2020 cơ bản trở thành ngành kinh tế mũi nhọn, tạo động lực phát triển kinh tế - xã hội. Vấn đề nguồn nhân lực ngành du lịch được Đảng đặc biệt quan tâm và là mấu chốt để phát triển ngành du lịch Việt Nam. Bên cạnh đó, nghị quyết cũng đã chỉ rõ nhiệm vụ phát triển nguồn nhân lực du lịch một cách rất cụ thể:

- Nhà nước có chính sách thu hút đầu tư cho đào tạo nguồn nhân lực du lịch; tăng cường năng lực cho các cơ sở đào tạo về du lịch cả về cơ sở vật chất, kỹ thuật, nội dung, chương trình và đội ngũ giáo viên. Đẩy mạnh xã hội hóa và hợp tác quốc tế, thu hút nguồn lực phát triển nguồn nhân lực du lịch.

- Đa dạng hóa các hình thức đào tạo du lịch. Đẩy mạnh ứng dụng khoa học công nghệ tiên tiến trong đào tạo, bồi dưỡng, phát triển nguồn nhân lực du lịch.

- Nâng cao chất lượng nguồn nhân lực cả về quản lý nhà nước, quản trị doanh nghiệp và lao động nghề du lịch. Chú trọng nâng cao kỹ năng nghề, ngoại ngữ và đạo đức nghề nghiệp cho lực lượng lao động ngành du lịch.

- Hoàn thiện bộ tiêu chuẩn nghề quốc gia về du lịch tương thích với các tiêu chuẩn trong ASEAN; thành lập Hội đồng nghề du lịch

quốc gia và hội đồng cấp chứng chỉ nghề du lịch.

- Quyết định số 147/QĐ-TTg ngày 22/01/2020 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt “Chiến lược phát triển du lịch Việt Nam đến năm 2030” với mục tiêu tổng quát: Đến năm 2025 Việt Nam trở thành điểm đến hấp dẫn, phấn đấu thuộc nhóm ba quốc gia dẫn đầu về phát triển du lịch trong khu vực Đông Nam Á và 50 quốc gia có năng lực cạnh tranh du lịch hàng đầu thế giới, trong đó tất cả 14 tiêu chí năng lực cạnh tranh du lịch đều tăng, phù hợp với yêu cầu phát triển bền vững. Đến năm 2030, du lịch thực sự là ngành kinh tế mũi nhọn và phát triển bền vững; Việt Nam trở thành điểm đến đặc biệt hấp dẫn, thuộc nhóm 30 quốc gia có năng lực cạnh tranh du lịch hàng đầu thế giới, đáp ứng đầy đủ yêu cầu và mục tiêu phát triển bền vững. Một trong những giải pháp quan trọng được đề cập tại chiến lược này là phát triển nguồn nhân lực ngành du lịch:

- Phát triển nguồn nhân lực du lịch theo cơ cấu hợp lý, đảm bảo số lượng, chất lượng, cân đối về cơ cấu ngành nghề và trình độ đào tạo, đáp ứng yêu cầu cạnh tranh, hội nhập; có chính sách khuyến khích thúc đẩy phát triển nguồn nhân lực và thị trường lao động toàn diện, nâng cao chất lượng nhân lực du lịch cả về quản lý nhà nước, quản trị doanh nghiệp và kỹ năng nghề du lịch, chú trọng đào tạo nhân lực quản lý cao cấp và lao động lành nghề.

- Đa dạng các hình thức đào tạo; đẩy mạnh xã hội hóa, khuyến khích doanh nghiệp tham gia đào tạo nhân lực du lịch; chú trọng đào tạo kỹ năng nghề và kỹ năng mềm cho lực lượng lao động trực tiếp phục vụ du lịch, đặc biệt là đội ngũ hướng dẫn viên, thuyết minh viên du lịch tại điểm; tổ chức đào tạo, bồi dưỡng kiến thức, kỹ năng cho cộng đồng dân cư tham gia kinh doanh du lịch và góp phần quảng bá điểm đến, hình ảnh du lịch của địa phương.

- Tăng cường năng lực các cơ sở đào tạo, trường đào tạo nghề du lịch chất lượng cao tại

các khu vực tạo động lực phát triển du lịch.

- Khuyến khích hình thành đội ngũ tình nguyện viên hướng dẫn, hỗ trợ khách du lịch.

▪ Công văn 4929/BGDDT-GDDH ngày 20/10/2017 về việc áp dụng cơ chế đặc thù đào tạo các ngành du lịch đã yêu cầu cụ thể các đại học, học viện, các trường đại học có đào tạo các ngành về du lịch khẩn trương triển khai xây dựng cơ chế đặc thù đào tạo nhân lực du lịch trình độ đại học, theo đó: những ngành được áp dụng cơ chế đặc thù gồm du lịch, quản trị dịch vụ du lịch, quản trị khách sạn, quản trị nhà hàng và dịch vụ ăn uống và các mã ngành đào tạo thí điểm trong lĩnh vực du lịch chưa có trong danh mục đào tạo cấp IV hiện hành để đáp ứng nhu cầu về nhân lực du lịch. Thêm vào đó, công văn cũng nhấn mạnh đến việc mở rộng hợp tác và liên kết đào tạo giữa cơ sở đào tạo với doanh nghiệp nhằm nâng cao khả năng thực hành, thực tập của cơ sở đào tạo, sử dụng cơ sở vật chất, trang thiết bị, phần mềm... của doanh nghiệp để đào tạo thực hành. Doanh nghiệp cử chuyên gia tham gia giảng dạy, hướng dẫn thực hành, thực tập, đánh giá kết quả học tập của sinh viên. Phối hợp dự báo nhu cầu nhân lực của ngành du lịch về số lượng, yêu cầu chất lượng; phối hợp đầu tư cơ sở vật chất theo hướng đẩy mạnh xã hội hóa, tăng cường hợp tác công tư, chú trọng xây dựng các cơ sở thực hành, thực tập chất lượng cao, theo chuẩn mực khu vực và quốc tế phục vụ đào tạo nhân lực du lịch.

3. THỰC TRẠNG ĐÀO TẠO NGUỒN NHÂN LỰC NGÀNH DU LỊCH VIỆT NAM HIỆN NAY

Ngành du lịch Việt Nam đang trên đà phát triển vô cùng mạnh mẽ nhờ tiềm năng về cảnh quan thiên nhiên, đặc sắc văn hóa sẵn có và cả những chính sách kích cầu - phát triển du lịch đi đúng hướng. Trong khoảng một thập kỷ trở lại đây, mỗi năm lượng khách quốc tế đến Việt Nam đều lập kỷ lục mới với mức tăng trưởng gần 30%. Theo Tổ chức Du lịch thế giới thuộc Liên hợp quốc (UNWTO) vừa công bố danh

sách các quốc gia tăng trưởng du lịch nhanh nhất thế giới năm 2019, trong đó Việt Nam đứng thứ 7. Du lịch Việt Nam trong năm 2019 đã thu hút trên 18 triệu lượt khách quốc tế, cao nhất từ trước tới nay. Bên cạnh đó, thương hiệu, hình ảnh du lịch Việt Nam được tôn vinh với nhiều giải thưởng danh giá trên thế giới.

Tuy nhiên, ngành du lịch Việt Nam cũng đang gặp những khó khăn, thách thức không nhỏ về nhiều mặt, trong đó lớn nhất là vấn đề nguồn nhân lực có chất lượng cao. Nhìn chung, nhân lực ngành du lịch vẫn trong tình trạng vừa thừa, vừa thiếu về số lượng, yếu về chất lượng, chưa đáp ứng được các yêu cầu phát triển của ngành trong giai đoạn hội nhập toàn cầu. Theo Tổng cục Du lịch, hiện tại cả nước có trên 1,3 triệu lao động du lịch, chiếm khoảng 2,5% tổng lao động cả nước; trong đó chỉ 42% được đào tạo về du lịch, 38% được đào tạo từ các ngành khác chuyển sang và khoảng 20% chưa qua đào tạo chính quy mà chỉ được huấn luyện tại chỗ. Chính vì thế, số lao động có chuyên môn, kỹ năng cao vừa thiếu, vừa yếu nhưng số lao động chưa đáp ứng yêu cầu lại dư thừa. Mỗi năm toàn ngành cần thêm 40.000 lao động. Trong khi đó, hiện nay cả nước có 196 cơ sở đào tạo du lịch, gồm 65 trường đại học có khoa du lịch, 55 trường cao đẳng, 71 trường trung cấp và 4 trung tâm đào tạo nghề. Hàng năm, các cơ sở đào tạo du lịch cho ra trường khoảng 20.000 lao động, trong số đó có khoảng 1.800 sinh viên đại học, cao đẳng chuyên nghiệp, khoảng 2.100 sinh viên cao đẳng nghề du lịch, còn lại là học sinh trung cấp, sơ cấp và đào tạo ngắn hạn dưới ba tháng. Các con số này cho thấy, nguồn nhân lực du lịch không những thiếu về số lượng mà còn thiếu trầm trọng đội ngũ được đào tạo bài bản.

Theo thống kê của Viện Nghiên cứu phát triển du lịch, đến năm 2025, ngành du lịch sẽ cần bổ sung 620.000 lao động. Mỗi năm, các trường đào tạo chuyên ngành về du lịch chỉ đáp ứng được khoảng 60% nhu cầu của ngành, dẫn đến tình trạng thiếu trầm trọng nguồn nhân lực du

lịch. Bên cạnh đó, cơ cấu trình độ nguồn nhân lực du lịch Việt Nam có sự chênh lệch rất lớn: trình độ sơ cấp, trung cấp và cao đẳng chiếm 51%, trình độ sơ cấp chiếm 40%, trình độ đại học và sau đại học chiếm 9%.

Ngoài ra, hơn một nửa lao động làm việc trong du lịch lại rất yếu về ngoại ngữ, đây là một hạn chế rất lớn của du lịch Việt Nam. Theo nghiên cứu của Viện Nghiên cứu phát triển du lịch về trình độ ngoại ngữ của nguồn nhân lực ngành du lịch cho thấy, ngoại ngữ tiếng Anh hiện chiếm khoảng 42% nhân lực toàn ngành, tiếng Trung, tiếng Pháp và các tiếng khác với tỷ lệ tương ứng là 5%, 4% và 9% nhân lực

Việt Nam đang phải đối mặt với sự thiếu hụt nguồn nhân lực ngành du lịch có chất lượng cao, được đào tạo bài bản. Nhu cầu này ngày càng trở nên cấp thiết sau khi thỏa thuận ASEAN về tự do luân chuyển nguồn nhân lực ngành du lịch giữa các nước trong khu vực Đông Nam Á được triển khai.

Công tác tổ chức đào tạo phát triển nguồn nhân lực du lịch vẫn còn nhiều bất cập:

- Các chính sách và hành lang pháp lý cho tổ chức đào tạo nguồn nhân lực du lịch chưa thật sự phù hợp, do các luật và các văn bản dưới luật chưa hoàn thiện, thiếu khung, chuẩn kiến thức, kỹ năng và thái độ được thống nhất trên cơ sở hài hòa với chuẩn khu vực và thế giới...
- Nhu cầu nguồn nhân lực cho ngành du lịch là rất lớn theo như phân tích ở trên. Tuy nhiên, số lượng các cơ sở đào tạo nguồn nhân lực của ngành còn ít, chưa đáp ứng được nhu cầu đào tạo và chủ yếu tập trung ở các thành phố lớn như Hà Nội, TP Hồ Chí Minh, Đà Nẵng... Trong khi đó, các địa điểm du lịch, các trung tâm du lịch lại tập trung ở hầu hết các địa phương trong cả nước.
- Đã có hiện tượng phát triển nóng của hệ thống các cơ sở đào tạo trong khi chưa hội tụ các điều kiện cần thiết cho việc học tập và giảng dạy các chuyên ngành du lịch một cách

có chuẩn mực. Cơ sở vật chất kỹ thuật và trang thiết bị của đa số các cơ sở đào tạo du lịch thiếu, lạc hậu, không đồng bộ.

- Quy mô đào tạo tăng mạnh nhưng chưa đáp ứng được nhu cầu của thực tế do còn bất cập trong cơ cấu chuyên môn nghiệp vụ, cơ cấu ngoại ngữ, cơ cấu số lượng nhân lực khu vực, vùng miền, đầu vào còn hạn chế... Còn có khoảng cách lớn về đào tạo nhân lực, chất lượng nhân lực các khu vực vùng miền trên cả nước, chất lượng đầu ra còn chưa đáp ứng được yêu cầu của xã hội.

- Hệ thống chương trình đào tạo, giáo trình đã phát triển nhưng chưa thật sự phù hợp, còn thiếu thực tế và chưa đáp ứng được tiêu chuẩn quốc tế. Nhiều cơ sở đào tạo hiện nay đang gặp khó khăn trong việc xây dựng và hoàn thiện giáo trình vì đang thiếu quy chuẩn chung về đào tạo, hiện nay có ba bộ tiêu chuẩn nghề du lịch cùng tồn tại song song, đó là bộ tiêu chuẩn với tám nghề do Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch ban hành, bộ tiêu chuẩn mười nghề (VTOS) do dự án của EU hỗ trợ thực hiện và bộ tiêu chuẩn sáu nghề tham khảo của ASEAN đã được bộ trưởng các nước trong khu vực ký cam kết thực hiện đã gây khó khăn cho các cơ sở đào tạo trong việc xây dựng giáo trình, kết cấu chương trình đào tạo giữa các cơ sở rất khác nhau, không thống nhất và còn nhiều bất cập. Nhưng có một điểm chung là phần lớn cơ sở đào tạo còn nặng về lý thuyết, thiếu thực hành, thời gian dành cho thực hành kỹ năng đối với khối đào tạo nghiệp vụ chưa hợp lý. Điều này dẫn tới tình trạng phần lớn lao động nghề du lịch ra trường khó đáp ứng được yêu cầu công việc.

- Chất lượng đội ngũ giáo viên, giảng viên chưa cao, trình độ ngoại ngữ, chuyên môn và đặc biệt là kinh nghiệm thực tiễn chưa thực sự đáp ứng yêu cầu khiến chất lượng đào tạo chưa theo kịp yêu cầu phát triển của ngành du lịch. Đội ngũ này cũng chưa có trình độ chuyên sâu về du lịch. Nhiều giảng viên

chuyển từ ngành khác sang giảng dạy nên thiếu sự hiểu biết sâu sắc và toàn diện về lý luận cũng như kinh nghiệm thực tế. Trong số các giảng viên và giáo viên tham gia đào tạo về du lịch chỉ có 259 người có trình độ thạc sĩ trở lên (chiếm 13%). So với những ngành đào tạo khác, đây là tỷ lệ rất thấp. Đồng thời, lực lượng lãnh đạo, quản lý ở các cơ sở phần lớn còn yếu về năng lực chuyên môn, phương pháp quản lý.

- Liên kết giữa nhà trường và doanh nghiệp và giữa các chủ thể chưa chặt chẽ và thiếu đồng bộ. Sự gắn kết giữa các cơ quan quản lý, các doanh nghiệp và nhà trường trong tổ chức quản lý, tổ chức đào tạo chưa thật sự phù hợp, vì thế, chất lượng đào tạo nguồn nhân lực du lịch không nhất quán, không đạt chuẩn. Có thể nói gần như 90% sinh viên ngành khách sạn ra trường đều không có kỹ năng chuyên nghiệp khi được tuyển dụng làm việc tại các doanh nghiệp du lịch đều phải mất thời gian và chi phí để đào tạo lại hoặc đào tạo bổ sung kỹ năng, ngoại ngữ.

Thực tế cho thấy một trong những vấn đề ngành du lịch Việt Nam đang đối mặt là thiếu nguồn nhân lực có chất lượng cao. Điều này ảnh hưởng không nhỏ đến sự phát triển của ngành du lịch. Do đó, công tác đào tạo phát triển nguồn nhân lực ngành du lịch để đáp ứng yêu cầu phát triển của ngành du lịch là thực sự cần thiết trong giai đoạn hiện nay. Đây là thách thức cho hệ thống trường đào tạo ngành học này.

4. MỘT SỐ GIẢI PHÁP NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG ĐÀO TẠO PHÁT TRIỂN NGUỒN NHÂN LỰC NGÀNH DU LỊCH

- Hoàn thiện cơ chế chính sách, hệ thống văn bản quy phạm pháp luật về đào tạo nguồn nhân lực du lịch.
- Phát triển mạng lưới cơ sở đào tạo, bồi dưỡng về du lịch đảm bảo liên kết chặt chẽ và cân đối giữa các bậc đào tạo, ngành nghề đào tạo. Chú trọng mở rộng đào tạo trình độ đại

học và sau đại học tại các cơ sở du lịch hiện có. Mặt khác mở rộng phát triển giáo dục nghề nghiệp du lịch.

- Tăng cường năng lực của các cơ sở đào tạo nhân lực du lịch, cả về cơ sở vật chất trang thiết bị đào tạo cũng như đào tạo, bồi dưỡng nâng cao trình độ cho đội ngũ giáo viên, giảng viên.

- Áp dụng thống nhất về đề cương, bài giảng theo bộ tiêu chuẩn kỹ năng nghề du lịch VTOS và bộ tiêu chuẩn kỹ năng nghề quốc gia cho các cơ sở đào tạo nguồn nhân lực du lịch tại Việt Nam.

- Xây dựng quy định về chất lượng của đội ngũ giảng viên áp dụng cho các cơ sở đào tạo nguồn nhân lực du lịch.

- Gắn kết giữa nhà trường với doanh nghiệp và các tổ chức, hiệp hội du lịch trong nước, khu vực và thế giới; hợp tác quốc tế về đào tạo nhân lực du lịch đạt chuẩn quốc gia, quốc tế. Có cơ chế khuyến khích các doanh nghiệp liên kết với nhà trường mở các lớp đào tạo, bồi dưỡng tại chỗ, tại các cơ sở giáo dục đại học và giáo dục nghề nghiệp du lịch, công lập và các cơ sở có vốn đầu tư của nước ngoài.

- Đẩy mạnh ứng dụng khoa học - công nghệ tiên tiến trong công tác nghiên cứu, đào tạo du lịch như đào tạo từ xa, đào tạo trực tuyến (E-learning), xây dựng giáo trình đào tạo du lịch điện tử...

- Khuyến khích và thực hiện xã hội hóa trong đào tạo nhân lực du lịch, tạo cơ chế và điều kiện để các thành phần xã hội, trong và ngoài nước có thể tham gia góp vốn, kiến thức,... cho công tác đào tạo nhân lực du lịch.

5. KẾT LUẬN

Việc đào tạo phát triển nguồn nhân lực ngành du lịch để đáp ứng yêu cầu phát triển du lịch nhanh và bền vững, thực sự trở thành ngành kinh tế mũi nhọn, đóng góp tích cực và hiệu quả hơn vào sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa và phát triển kinh tế tri thức của đất

nước là một việc làm cần thiết, xuất phát từ yêu cầu thực tiễn. Với mục tiêu đào tạo phát triển nguồn nhân lực ngành du lịch có chất lượng, cần thực hiện các giải pháp mang tính định hướng từ việc thống nhất nhận thức của

các chủ thể liên quan về nguồn nhân lực du lịch chất lượng cao, cho đến hành động tổ chức đào tạo và phát triển nguồn nhân lực du lịch chất lượng cao, cần có sự phối hợp chặt chẽ giữa các chủ thể trong triển khai thực hiện.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Nghị quyết số 08-NQ/TW của Bộ Chính trị ngày 16/01/2017 về phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn.
- [2] Quyết định số 147/QĐ-TTg ngày 22/01/2020 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt “Chiến lược phát triển du lịch Việt Nam đến năm 2030”
- [3] Trang web của Tổng cục Du lịch: <http://vietnamtourism.gov.vn/>
- [4] Trang web của Viện Nghiên cứu phát triển du lịch: <http://itdr.org.vn/>
- [5] Quyết định số 3066/QĐ_BVHTTDL: Quy hoạch phát triển nhân lực ngành du lịch giai đoạn 2011-2020.
- [6] <https://baotintuc.vn/du-lich/phan-tien-nguon-nhan-luc-nganh-du-lich-bai-2-nhung-dot-pha-trong-dao-cao-20200216082509740.htm>

Thông tin liên hệ:

Trần Tuấn Anh

Điện thoại: 0983705669; Email: ttanh@uneti.edu.vn

Đơn vị công tác: Khoa Kinh tế cơ sở, Trường Đại học Kinh tế - Kỹ thuật Công nghiệp.

